

ΓΙΟΓΚΑ

του Ἐπισκόπου Ανδρούσης κ. Αναστασίου Γιαννουλάτου
νῦν Ἀρχιεπισκόπου Τιράνων καί πάσης Ἀλβανίας

Ποικίλες θρησκευτικές συνήθειες καί τάσεις ἀναπτύχθηκαν στή ζωή τῶν διαφόρων ἐθνῶν τῆς γῆς. Μιά σύντομη ἐνημέρωση γιά μερικές χαρακτηριστικές περιπτώσεις ἐλπίζουμε νά βοηθήσει τόσο στήν προσέγγιση τῆς νοοτροπίας ἄλλων λαῶν, ὅσο καί στήν κατατόπισή μας πάνω σε διάφορα ρεύματα πού ἔχουν εἰσδύσει στόν τόπο μας.

Γυμναστική.

Στό δυτικό κόσμο ἡ γιόγκα ἀρχικά παρουσιάστηκε σάν ἓνα εἶδος «γυμναστικής», σάν μέθοδος χαλαρώσεως καί ψυχολογικῆς ἡρεμῆσεως. Ἡ βασική της διαφορά ἀπό τή γνωστή γυμναστική βρῖσκεται, ἐκτός τῶν ἄλλων, στή χαρακτηριστική της ἀκίνησία. Ἀρκετές ἀπό τίς ἀσκήσεις τῆς γιόγκα παρουσιάζουν αὐτές καθαυτές ὀρισμένα θετικά ἀποτελέσματα πάνω σέ μερικά ἄτομα -πράγμα πού, ἄλλωστε, συμβαίνει καί μέ ἀσκήσεις ἄλλων συστημάτων. Γενικά ὅμως οἱ ἀσκήσεις αὐτές τοποθετοῦνται μέσα σ' ἓνα πλαίσιο ἰνδουιστικῶν ἀντιλήψεων καί ἀποτελοῦν στάδια ἑνός εὐρύτερου ὅλου, μιᾶς γενικότερης πνευματικῆς πορείας. Στήν πλήρη τους ἀνέλιξη ἀποσκοποῦν πολύ μακρύτερα ἀπό τά ὄρια μιᾶς σωματικῆς εὐεξίας. Αὐτά πού προηγοῦνται στίς ἀσκήσεις γιόγκα ὅπως κι αὐτά πού ἔπονται -τά ὅποια κατά κανόνα οἱ πολλοί ἀγνοοῦν- σχετίζονται στενά μέ συστήματα «διαλογισμοῦ» καί ἐμπειριῶν, πού βρίσκονται φορτισμένα μέ ἰνδουιστικές φιλοσοφικό-θρησκευτικές θεωρίες καί

ἀξιώματα, κυρίως μέ τή διδασκαλία περί μετενσαρκώσεως.

Καί γιά νά γίνουμε περισσότερο παραστατικοί: ὅπως οἱ γονυκλισίες (οἱ «μετανοίες» τῆς μοναχικῆς μας παραδόσεως) δέν εἶναι ἀπλές κινήσεις τοῦ σώματος, ἀλλ' ἔχουν σχέση μέ ἓνα γενικότερο πιστεύω καί ἐκφράζουν μιᾶ συγκεκριμένη διάθεση καί τάση ψυχῆς ἀποβλέποντας σέ πνευματικούς σκοπούς, κατά παρόμοιο τρόπο -τηρουμένων, βεβαίως, πάντοτε τῶν ἀναλογιῶν- οἱ συνθετότερες ἀσκήσεις τῆς γιόγκα ἔχουν συνάρτηση μέ Ἰνδουιστικές παραστάσεις καί σκοπεύουν τελικά σέ πνευματικές θρησκευτικές ἐμπειρίες.

Ζεύξη, ἔνωση.

Ἡ λέξη «γιόγκα» (yoga) εἶναι μιᾶ ἀπό τίς πιό πολυσήμαντες μέσα στό ἰνδικό λεξιλόγιο. Ἐτυμολογικά σημαίνει «ζεύξη», «ένωση», «σύνδεση», «ἀσκησις». Τήν χρησιμοποιοῦν εὐρύτατα οἱ Ἰνδοί γιά νά προσδιορίσουν τό μυστικό δεσμό τοῦ ἀνθρώπου μέ τήν ὑπερβατική πραγματικότητα· ἀλλά καί γιά νά καθορίσουν τόν τρόπο, τό δρόμο καί τίς μεθόδους πού ὀδηγοῦν στήν «ένωση» αὐτή, στήν «ἀπελευθέρωση» τῆς ἀνθρώπινης υπάρξεως ἀπό τά πολύμορφα δεσμά καί τίς ψευδαισθήσεις τοῦ παρόντος κόσμου.

Ὡς «γιόγκα» ἐπίσης χαρακτηρίζονται οἱ διάφορες κατευθύνσεις καί μέθοδοι, τίς ὁποῖες ἔχει διαμορφώσει ἡ ἰνδική παράδοση στό πέρασμα τῶν αἰώνων, γιά νά ἐπιτύχει τή λύτρωση τοῦ ἀνθρώπου καί τήν ἔνωσή του μέ τό Ἀπόλυτο. Οἱ τρεῖς βασικοί τύποι Ἰνδικῆς θρησκευτικότητος γιά τήν ἐπιδίωξη τῆς σωτηρίας, τῶν ἔργων, τῆς γνώσεως, τῆς ἀφοσιώσεως, ἀποκαλοῦνται

1. http://www.apostoliki-diakonia.gr/gr_main/catehism/theologia_zoi/themata.asp?cat=hist&contents=contents.asp&main=AT_1&file=1.1.htm

ἀντίστοιχα «κάρμα-γιόγκα», «τζνάνα-γιόγκα», «μπάκτι-γιόγκα».

Ἡ ἴδια αὐτή λέξη χρησιμοποιεῖται καί γιά τόν προσδιορισμό μιᾶς ἀπό τίς ἔξι κλασικές «ὀρθόδοξες» σχολές (ντάρσανας) τοῦ Ἰνδουισμού. Ἔτσι στό δυτικό κόσμο, ἡ σύγχυση πού δημιουργεῖ ἡ πολυσημία τῆς λέξεως «γιόγκα» ἐπιτείνεται.

Συνοπτικά, ἡ κλασική Γιόγκα, ὡς Σχολή, ἀναγνωρίζει μέν ἕναν αἰώνιο Θεό, τόν Ἰσβάρα (Κύριο), δέν παραδέχεται ὅμως ὅτι αὐτός ἐπεμβαίνει στά ἀνθρώπινα. Οἱ ἀντιλήψεις γιά ἕναν τέτοιο Θεό δέν θά μπορούσαν βέβαια μέ κανένα τρόπο νά ταυτιστοῦν μέ τή χριστιανική θεολογική διδασκαλία.

Βασικά στάδια τῆς Γιόγκα.

Ἡ πρακτική τῆς γιόγκα διδάσκεται σέ μακρά σειρά μαθημάτων. Μολονότι ὑπάρχουν πολλές παραλλαγές, πού διαμορφώθηκαν στήν πάροδο τοῦ χρόνου, τά συνηθέστερα στάδια τῶν μεθόδων αὐτῶν αὐτοβυθισμού εἶναι ὀκτώ. (α) Ἡ αὐτοσυγκράτηση: συμμόρφωση πρὸς ὀρισμένες ἐπιταγές, ὅπως εἶναι ἡ ἀποφυγή γενετησίων σχέσεων, κλοπῆς, φιλαργυρίας. (β) Ἡ αὐτοκαλλιέργεια: ἐπιδίωξη ἀταραξίας, καθαριότητος, συνεπείας στήν ἄσκηση κ.λπ.

Ἔστερα ἀπό αὐτά τά δύο στάδια ὁ ἀσκούμενος μυεῖται καί παίρνει ἀπό τό δάσκαλο του (γκουρού) ἕνα νέο ὄνομα καί μία τελετουργική φράση (μάντρα), τήν ὁποία ὀφείλει νά ἐπαναλαμβάνει ἐπίμονα, γιά νά ἐπιταχυνθεῖ ἡ πορεία του πρὸς τή λύτρωση. (γ) Ὁ ἔλεγχος τοῦ σώματος: μέ εἰδικές στάσεις τοῦ σώματος ἐπιδιώκεται ἡ ἐπιβολή πάνω στίς ζωτικές ἐνέργειες τοῦ ἀνθρωπίνου ὀργανισμού. (δ) Ἡ ρύθμιση τῆς ἀναπνοῆς: μέ τήν ἐφαρμογή τῶν ἀσκήσεων αὐτῶν ὁ ἀναπνευστικός ρυθμός ἐπιβραδύνεται, τό σῶμα καί ὁ νοῦς ἡρεμοῦν καί ὀλόκληρη ἡ νοητική δύναμη τοῦ ἀνθρώπου προετοιμάζεται γιά τά τελικά στάδια τῆς γιόγκα.

(ε) Ἡ συγκράτηση τῶν αἰσθήσεων: μέ τήν παρατεταμένη ἐνατένιση ἑνός ἀντικειμένου, ὁ «γιόγκι» (δηλ. ὁ ἀσκούμενος στή γιόγκα) ἐπιδιώκει νά ἐπιβληθεῖ πάνω στίς αἰσθήσεις του. (στ) Ἡ συγκέντρωση τῆς προσοχῆς: ἡ καθήλωση αὐτή τοῦ νοῦ ἀποβλέπει στή δημιουργία ἑνός μονωτικοῦ φραγμοῦ ἀπό τά γύρω φαινόμενα καί τίς ἐσωτερικές φαντασίες. Γιά νά τό ἐπιτύχει, ἡ ἰνδουϊστική παράδοση ἔχει διαμορφώσει διάφορες τεχνικές, στίς ὁποῖες δεσπόζουν ἡ ἐπανάληψη τῆς ἰνδουϊστικῆς ἱερῆς συλλαβῆς «Ωμ», σιωπηλά ἢ μέ μακρόσυρτο ψαλμικό ρυθμό, ἡ ἐνατένιση ἰδιότυπων σχημάτων κ. ἄ.

Τά ἐπόμενα δύο τελευταῖα στάδια ὀδηγοῦν στόν τελικό σκοπό τῆς γιόγκα, πού εἶναι: (ζ) Ὁ στοχασμός, ἡ ἐνατένιση καί ἡ θεωρία. (η) Ὁ φωτισμός, ἡ ἀπελευθέρωση: Μέ τήν ἀπόλυτη περισυλλογή ὁ γιόγκι πιστεύει ὅτι πραγματώνει τήν ἔνωσή του, τή ζεύξη μέ τήν ὑπερβατική πραγματικότητα. Ὅποιος φθάσει στό τελικό στάδιο ξεφεύγει λένε, ἀπό τήν ὑπαρκτική σφαῖρα καί κατορθώνει νά βρεῖ τή λύτρωση.

Ἐνῶ στίς πρῶτες φάσεις διατηροῦνται ὀρισμένα στοιχεῖα συνειδητότητος, στήν τελευταία ὁ γιόγκι καταλήγει σέ μιᾶ κατάσταση ὑπερβάσεως κι αὐτῆς ἀκόμη τῆς αὐτοσυνειδησίας. Δέν ἀντιλαμβάνεται πιά οὔτε χρῶμα, οὔτε ὄσμη, οὔτε ἦχο, οὔτε ἀφή, οὔτε τόν ἑαυτό του, οὔτε κανέναν ἄλλο. Τό πνεῦμα του «ἐλευθερώνεται» -σύμφωνα μέ τήν ἔκφραση τῶν μεμνημένων- ἀπό τή μνήμη καί τή λήθη. Αὐτό θεωρεῖται ἐπίγνωση, φωτισμός.

Πρόκειται, τελικά, γιά μιᾶ τεχνική πού ἀποσκοπεῖ στή σύνδεση μέ τό Ἀπόλυτο. Γί αὐτήν ὅμως -ὅπως θά δοῦμε στό ἐπόμενο σημείωμα- δέν ἔχουν κανένα νόημα οἱ κεντρικές χριστιανικές ἀλήθειες περὶ Χριστοῦ-Σωτῆρος, χάριτος, ἀνιδιοτελοῦς ἀγάπης, Σταυροῦ-Ἀναστάσεως.

Ἐπάρχουν ποικίλες κατευθύνσεις, κλάδοι, ἀποχρώσεις καί ἐφαρμογές τῆς γιόγκα. Οἱ διάφορες σχολές δέν παρουσιάζουν τά

πράγματα όλες με τον ίδιο τρόπο. Στην Ευρώπη μάλιστα και την Αμερική δρουν και προπαγανδίζουν τη γιόγκα αναρίθμητες ομάδες, με ιδιορρυθμίες και ιδιοκατασκευάσματα, τα όποια αποδοκιμάζουν οι γκουρού της Ινδίας. Όλα πάντως αυτά τα συστήματα στοχασμού, ασκήσεως και πνευματικής εμπειρίας κινούνται κατά κανόνα μέσα στις κατηγορίες σκέψεως και τις θρησκευτικές προϋποθέσεις του Ινδουισμού, οι όποιες είναι ριζικά διαφορετικές από την διδασκαλία του χριστιανικού Ευαγγελίου πάνω σε θεμελιώδη θέματα, όπως είναι τα περί Θεού, κόσμου, ανθρώπου, εσχάτων, σωτηρίας κ. ά. Κυρίως δέ οδηγούν σε μία φοβερή και επικίνδυνη σύγχυση και σε συγκρητισμό, που αρνείται την ουσία του χριστιανικού μηνύματος.

Γιόγκα σε χριστιανικό πλαίσιο;

Μερικοί δυτικοί διανοούμενοι αντιμετώπισαν τό ένδεχόμενο νά απομονωθούν όρισμένοι κανόνες της γιόγκα, για νά χρησιμοποιηθούν μέσα σ' ένα χριστιανικό πλαίσιο. Η προσπάθεια, εν τούτοις, νά αποσπασθούν οι ασκήσεις αυτές από τις ίνδουϊστικές θεωρίες, μέ τις όποιες βρίσκονται σε σύζευξη, μοιάζει μέ απόπειρα διαχωρισμού του μυϊκού συστήματος του ανθρώπου από τό νευρικό. Για νά πραγματοποιηθεί ή ανεξαρτητοποίησή τους από την έντονη ίνδουϊστική ατμόσφαιρα και τό ίνδουϊστικό τους ήθος προϋποτίθεται μία νέα, πρωτότυπη δημιουργία.

Σέ μία τέτοια περίπτωση, ή χριστιανική εφαρμογή της γιόγκα θά σήμαινε ένα είδος ασκήσεως πού θά διευκόλυνε τον άνθρωπο νά οδηγηθεί σε μία βαθιά σιωπή, όχι μόνο από έξωτερικούς θορύβους, αλλά κυρίως από τους έσωτερικούς κραδασμούς πού προκαλούν οι επιθυμίες, οι ανησυχίες, οι φαντασίες. Μία σιωπή μέσα στην όποία τό ανθρώπινο πνεύμα θά ήταν δυνατό, βιώνοντας την ταπείνωση, νά ακούσει ενκρινέστερα τά μηνύματα του Αγίου Πνεύματος. Αλλά γι' αυτό, τελικά, δέν χρειά-

ζεται νά αναζητηθούν μέθοδοι πού έχουν χρησιμοποιηθεί μέ αποτέλεσμα νά οδηγήσουν ακριβώς στό αντίθετο: σε μία απόλυτη δηλαδή αυτόνομία του ανθρώπινου πνεύματος και σε μία απίθανη σύγχυση. Η πνευματική ζωή και τελείωση, σύμφωνα με τη χριστιανική πίστη, είναι δώρο της χάριτος του Θεού και όχι επίτευγμα μιās αυτόνομης ανθρωποκεντρικής τεχνικής. Άλλωστε, για μās τους Όρθοδόξους υπάρχει όλόκληρη ή ήσυχαστική εμπειρία της χριστιανικής Ανατολής, ή όποία από προϋποθέσεις καθαρά χριστιανικές οδηγήθηκε στην «έν Χριστώ» άγιοπνευματική ζωή, γαλήνη, εν άγάπη «ήσυχία».

Η γιόγκα στον τόπο μας.

Τά τελευταία χρόνια αυξάνονται στην χώρα μας τά διάφορα κέντρα «γιόγκα». Οι γνώσεις όμως και οι αντιλήψεις γι' αυτήν παραμένουν πενιχρές, γενικές και συγκεχυμένες. Δημόσια, ή γιόγκα προβάλλεται σαν «είδος γυμναστικής» και συνήθως γίνεται λόγος αποκλειστικά και μόνο για τις ασκήσεις των μυϊκών και νευροφυτικών κέντρων, για τις ασκήσεις αναπνοής και τά παρόμοια. Δηλαδή από τά στάδια πού αναφέραμε στό προηγούμενο σημείωμα περιορίζονται στό τρίτο, έλεγχος σώματος, και τό τέταρτο, ρύθμιση αναπνοής, ενώ μερικές φορές προχωρούν και στό πέμπτο στάδιο, συγκράτηση των αισθήσεων, και τό έκτο, συγκέντρωση της προσοχής. Άρκετές ιδιωτικές σχολές προσπαθούν κάπως νά αποθρησκευτικοποιήσουν αυτά τά γυμνάσματα από τον ίνδουϊστικό χαρακτήρα τους, ώστε νά γίνονται εύκολότερα αποδεκτά από τό μέσο Έλληνα. Άλλοι επιχειρούν νά βεβαιώσουν ότι ή «γιόγκα» δέν είχε ποτέ ούτε και έχει θρησκευτικό χαρακτήρα και μιλούν απλώς για «έπιστήμη», «πνευματική επίγνωση», ψυχοσωματική άσκηση. Όσο όμως κι αν επιστρατεύονται ιδιόμορφες και μεγαλοπρεπείς λέξεις, για νά καλύψουν την πραγματικότητα, γεγονός παραμένει ότι

ό καθόλου προσανατολισμός της ινδικής αυτής τεχνικής ήταν και είναι θρησκευτικός ή παραθρησκευτικός. Όσοι μιλούν στο «διαλογισμό» της γιόγκα καθοδηγούνται σε μία κατεύθυνση σαφώς ινδουϊστική. Μέ οδηγούς τις Βέδες και τά άλλα ιερά ινδικά κείμενα (Ούπανισάντ, Πουράνας, Σούτρας, Τάντρας), κυρίως δέ έχοντας ένα «δάσκαλο» (γκουρού), επιδιώκουν νά αφομοιώσουν και νά βιώσουν τις θεωρίες περί του νόμου του «κάρμα» (karma) βάσει του οποίου καθορίζεται ή μετενσάρκωση, της «σαμσάρα» (samsara) -δηλαδή της ανακυκλήσεως των μεταβιώσεων-, αναζητώντας σε τελευταία ανάλυση τή λύτρωση, «μόξα» (moksa), από αυτό τον κόσμο, τον μή πραγματικό (maya), σε «όδους» πού έχει καθορίσει ή ινδουϊστική παράδοση, όπως είναι οί «κάρμα-γιόγκα», «τζνάνα-γιόγκα», «μπάκτι-γιόγκα» (πού αναφέραμε στο πρώτο μέρος του άρθρου) και οί ποικίλες παραλλαγές τους, όπως ή «μάντρα-γιόγκα», ή «χάθα-γιόγκα», ή «ράτζα-γιόγκα» κ.λ.π.

Αυτό τό «θρησκευτικό πυρήνα» αποσιωπούν και καλύπτουν τά διάφορα καταστατικά των Κέντρων Γιόγκα μέ γενικές φράσεις. Π.χ. ισχυρίζονται ότι σκοπός τους είναι «ή δημιουργία ανθρώπων ολοκληρωμένων φυσικά, διανοητικά και πνευματικά». Τά προσφερόμενα στή δημοσιότητα κείμενα συχνά έμφανίζονται κάτω από δήθεν απλό κοινωνικό και φιλοσοφικό ένδυμα, συχνά μάλιστα επικαλύπτονται μέ αποφθέγματα αρχαίων έλλήνων σοφών ή και... πατέρων της Έκκλησίας. Γι' αυτούς όμως πού έχουν γνώση του πράγματος οί θεωρίες και οί απόψεις τους είναι διαφανείς σαν φύλλα από πλαστική ύλη, πού επιτρέπουν νά διακρίνεται ό βαθύτερος ινδουϊστικός χαρακτήρας τους.

Άλλωστε, τά έντυπα πού κυκλοφορούν σε έλληνική μετάφραση φανερώνουν τις θρησκευτικο-φιλοσοφικές θέσεις τους. (Λ.χ. σ' ένα περιοδικό μέ τόν τίτλο «Γιόγκα» συνωθεΐται άπίθανο ύλικό ινδουϊστικών δι-

δασκαλιών, ακόμα και προσκλήσεις για συμμετοχή σε ινδουϊστικές γιορτές, όπως της Σιβαράτι, 15.2.80). Οί σκοποί πού περιγράφονται στά καταστατικά των σωματείων αυτών είναι γεμάτοι από προσηλυτιστικό ένθουσιασμό, όπως «ή έξάπλωσις και ή διάδοσις της Γιόγκα σε όλους τους ανθρώπους ανεξαρτήτως φύλου, έθνικότητας, θρησκείας και κοινωνικής τάξεως», «ή δημιουργία στερεών θεμελιών διά τήν εφαρμογήν της Γιόγκα εις τήν καθημερινήν ζωήν».

Θρησκευτική έλευθερία και παραπλάνηση.

Στήν Ελλάδα βέβαια κατοχυρώνεται από τό Σύνταγμα «ή ανεξιθρησκεία και έλευθερία της θρησκευτικής συνειδήσεως». Αυτό όμως δέν σημαίνει ότι επιτρέπεται ή παραπλάνηση του έλληνικού λαού από διάφορες ομάδες, μέ παραπειστικές δηλώσεις για τήν ταυτότητά τους και τους επιδιωκόμενους σκοπούς τους.

Η Ορθόδοξος Έκκλησία -φορέας της αιώνιας αλήθειας του ζώντος Λόγου του Θεού- αιώνες τώρα αντιμετωπίζει γαλήνια, δίχως φόβο κάθε είδους αναμέτρηση μέ τά διάφορα θρησκευτικο-φιλοσοφικά ανθρώπινα κατασκευάσματα. Άλλά δικαιούται νά απαιτήσει από κάθε αρμόδια αρχή, ειδικότερα δέ από τά μέσα μαζικής ενημερώσεως, νά δείχνουν καθαρά τό πρόσωπο και τήν ιστορία τους οί κατά καιρούς προπαγανδιστές διαφόρων ξένων θρησκευτικών ιδεών. Μοιάζει μέ εμπαιγμό ό ισχυρισμός ότι θέλουν νά μās προετοιμάσουν για νά «λειτουργήσουμε υπεύθυνα και δημιουργικά μέσα στό κοινωνικό σύνολο» (όπως γράφει τό καταστατικό κάποιου Κέντρου Yoga), μέ θεωρίες και μεθόδους πού έχουν τόσο καθυστερήσει τήν ανάπτυξη εκλεκτών ασιατικών λαών.

Συγχρόνως όμως, όλοι όσοι έχουμε μία μικρή ή μεγάλη ευθύνη στήν Έκκλησία είναι ανάγκη νά συνειδητοποιήσουμε ότι, σε μία εποχή έλευθερης διακινήσεως των

ΑΠΟΠΕΙΡΕΣ ΑΠΟΚΡΥΦΙΣΤΙΚΗΣ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ ΤΟΥ ΗΣΥΧΑΣΜΟΥ

του Πρωτοπρ. Βασιλείου Γεωργοπούλου Δρ. Θ.

(γ' μέρος)

Όλοκληρώνοντας την αναφορά μας για τις απόπειρες αποκρυφιστικής έρμηνείας του Ήσυχασμού με τα διάφορα αντιπροσωπευτικά και όχι τα μοναδικά παραδείγματα που αναφέραμε, θά θέλαμε νά επισημάσουμε όρισμένα βασικά σημεία που διαπιστώνει κάποιος σέ όλες αυτές τις κινήσεις.

α) Η όλη επιχειρηματολογία των αποκρυφιστικῶν προσπαθειῶν επιχειρεῖ νά παρουσιάσει τόν Ήσυχασμό ἐντός των ἐσωτερικῶν πλαισίων ὡς μία μυστική, ἀπόρρητη διδασκαλία καί τεχνική πού ἀπευθύνεται σέ κάποιο στενό κύκλο μνημένων.

β) Η διδασκαλία τοῦ ἁγ. Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ κακοποιεῖται στήν κυριολεξία, καθὼς τίς θεολογικές θέσεις του επιχειροῦν νά τίς παρουσιάσουν καί νά τίς νοηματοδοτήσουν μέ περιεχόμενο πού συναντᾶ κάποιος σέ ἀποκρυφιστικά κείμενα καί χώρους.

γ) Τό πρόσωπο καί ἡ διδασκαλία τοῦ ἁγ. Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ παρουσιάζεται ἄλλοτε ὡς μία μορφή διδασκαλίας καί τεχνικῆς ἐσωτερικῶν χαρακτήρα καί ἄλλοτε επιχειροῦν νά τᾶ ἐξισώσουν μέ πρακτικές ἐξωχριστιανικῶν θρησκευμάτων (Ἰνδουϊσμοῦ- Βουδισμού).

δ) Η ἡσυχαστική διδασκαλία παρουσιάζεται ἔξω ἀπό κάθε ἱστορική, ἐκκλησιαστική καί θεολογική βάση. Συνέπεια αὐτοῦ, εἶναι τό γεγονός, ὅ ἁγ. Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς νά παρουσιάζεται ὡς ἕνας ἐσωτεριστής πού διατύπωσε τήν ἀντίστοιχη δική του προσωπικοῦ τύπου ἐμπειρία στά πλαίσια τῆς ὑποτιθέμενης ἐσωτερικῆς ἀναζήτησής του.

ε) Σύμπασα ἡ ἡσυχαστική παράδοση, νηπτικοί Πατέρες καί φιλοκαλικά κείμενα, ἀποτελοῦν στά πλαίσια τῆς ἀποκρυφιστικῆς ἐρμηνείας τοῦ Ήσυχασμοῦ μία μορφή, μεταξύ των πολλῶν, τῆς χωροχρονικῆς ἐκφρασης καί ἐξέλιξης τοῦ ἐσωτερισμού.

Ἄν θέλαμε νά χαρακτηρίσουμε όλες αὐτές τίς ἀποκρυφιστικές προσπάθειες ἐρμηνείας τοῦ Ήσυχασμοῦ, θά πρέπει νά ἐπιναλάβουμε μία ἐπισήμανση πού ὑπάρχει στό Μήνυμα τῆς Συνόδου των ἐν ἐνεργείᾳ Ἱεραρχῶν τοῦ σεπτοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου τό 1998 πού ἰσχύει ἐν προκειμένῳ καί στήν δική μας περίπτωση, ὅτι όλες αὐτές οἱ ἀποκρυφιστικές ἀπόπειρες «κατά τήν διδασκαλία των νηπτικῶν Πατέρων γέμουν ἀχυρολογίας»¹.

1. Περιοδ. Επίσκεψις, Ἄρ. 561, 30.9.1998, σελ. 5.

ιδεῶν σέ παγκόσμια κλίμακα, τό ἀνήσυχο ἐρευνητικό πνεῦμα των Ἑλλήνων εἶναι φυσικό νά δείχνει περιέργεια καί ἐνδιαφέρον γιά ἰδέες νεοφανείς στόν τόπο μας, δυτικῆς ἢ ἀνατολικῆς προελεύσεως. Θά χρειαστεῖ συνεπῶς σοβαρή κατάρτιση των κληρικῶν, των θεολόγων, των χριστιανῶν διανοου-

μένων καί, γενικότερα, νηφάλια ἐνημέρωση τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Η καλύτερη, τέλος, ἀντίσταση στά ποικίλα πνευματικά ρεύματα παραμένει ἡ συνεχῆς, δυναμική προσφορά ὀλοκλήρου τοῦ φάσματος τῆς Ὁρθοδόξου παραδόσεως, ἡ προσωπική καί κοινωνική βίωσή της.